Komentáre9. júla 2026 16:24

Duševné zdravieHeroineHistóriaKnihySilné ženyVzťahyŽivoty mužovŽivoty žien

Prečo sa muži bránia ženskej rovnoprávnosti? Je za tým strach, tvrdí psychiater Marneros

Vitalia Bella

Foto – Vydavateľstvo F

Tento strach sa počas stáročí upevňoval prostredníctvom náboženstva, filozofie, právnych systémov, spoločenských noriem, literatúry a umenia.

Psychiater Andreas Marneros si veľmi dobre zapamätal svoju poslednú konferenciu v nemocnici pred odchodom do dôchodku. Zarazila ho totiž jedna vec. Kým doobeda sledoval prezentácie množstva svojich šikovných kolegýň lekárok a vedkýň, večer na stretnutí riaditeľov jednotlivých oddelení už ženy chýbali. Až tri štvrtiny riaditeľov tvorili muži.

Marneros si preto kládol otázku: Ak dve tretiny medikov a medičiek sú ženy aj vyše dve tretiny aprobovaných lekárov sú lekárky, prečo potom vyše 80 percent riaditeľov nemocníc sú muži?

Kde sa na tejto ceste stratili ženy? Prečo nedorazili na vrchol?

Výsledkom hľadania odpovede na túto otázku je jeho kniha *Trpkejšia ako smrť je žena: Strach muža z rovnoprávnosti*, ktorá vyšla v slovenskom preklade (Vydavateľstvo F, 2025, preklad: Katarína Széherová).

Andreas Marneros je nemecký psychiater a psychoterapeut cyperského pôvodu, ktorý bol 20 rokov vedúcim Katedry psychiatrie, psychoterapie a psychosomatiky na Univerzite Martina Luthera v Halle a vo Wittenbergu.

Vo svojej knihe sa pokúša vysvetliť korene nerovného postavenia žien a mužov v západnej spoločnosti.

Snaží sa nazrieť do histórie a preskúmať, čo sa skrýva napríklad za Schopenhauerovým pohŕdaním ženami, ktorý v 18. storočí tvrdil, že „keď zákony priznali ženským rovnaké práva s mužmi, mali im prideliť aj mužský rozum“. Alebo za Nietzscheho chytľavými vetami, ktoré vlastne občas počúvame aj dnes: „Šťastie muža znie: ja chcem. Šťastie ženy znie: on chce.“

Podľa Marnerosa za tým nie je nenávisť voči ženám, ale obyčajný strach.

Jeho vysvetlenie a závery sa oplatí prečítať, pretože namiesto dezilúzie a frustrácie prináša aj návod, ako sa tento strach dá prekonať a ako to nakoniec môže prospieť nám všetkým.

Svoje dcéry podporuje, ale volebné právo im nedopraje

Celou knihou nás sprevádza príbeh Andreasa Západného, rešpektovaného muža, ktorý žije vo švajčiarskom kantóne Appenzell Innerrhoden a spolu s manželkou vychováva tri dcéry. Hoci svoje dcéry miluje a podporuje, keď má v roku 1959 spolu s ďalšími oprávnenými voličmi rozhodnúť o volebnom práve pre ženy, hlasuje proti.

Najstaršia dcéra mu vtedy vmietne do tváre, že je za tým strach. „Prečo sa muži tak boja žien?“ pýta sa.

Andreas Západný je z toho zmätený. Svojim dcéram chce predsa dobre. Je presvedčený, že namiesto kariéry by mali radšej myslieť na rodinu. Napokon, presne to počúva aj v kostole, kam každú nedeľu chodí.

Svoje dcéry sa snaží podporovať v každom ich rozhodnutí, aj keď s ním nesúhlasí, zároveň však nedokáže priznať ženám rovnoprávnosť.

V ich kantóne nakoniec ženy získajú volebné právo až v roku 1990. A nie preto, že im ho muži konečne priznajú. Ešte aj v referende v roku 1990 väčšina mužov znovu zahlasuje proti. Ženy však podajú sťažnosť na spolkový súd – a uspejú. Volebné právo si tak musia vybojovať samy. Napriek nevôli mužov.

Andreas Západný je prototypom muža, ktorý má ženy rád, no aj tak im nedopraje rovnoprávnosť. Jeho priezvisko „Západný“ pravdepodobne nie je náhodné. Symbolizuje človeka vyrastajúceho v západnej kultúre a jej hodnotách. V hodnotách, ktoré ženám dlhodobo upierali rovnosť s mužmi.

Strach zo straty moci aj z neistoty

Podľa Marnerosa mnohé prejavy diskriminácie žien majú korene v strachu. Používa pritom pojem gynekofóbia, ktorý definuje ako psychologicky a sociálne motivovaný, prehnaný, neodôvodnený až iracionálny strach z potenciálu ženy.

Tento strach chápe ako hlboko zakorenený psychologický a kultúrny jav, ktorý sa počas dejín prejavoval rôznymi spôsobmi.

Na individuálnej úrovni ide o strach zo straty moci, teda obavu mužov, že rovnoprávnosť žien oslabí ich tradičné výsadné postavenie. Tvrdí, že patriarchálne spoločnosti poskytovali mužom moc, autoritu a spoločenské výhody. Keď sa tieto výsady začnú spochybňovať, časť mužov to prežíva ako osobné ohrozenie. Gynekofóbia je tak spojená aj zo strachom zo schopností žien, ich kvalít a nadania, jednoducho zo ženskej konkurencie.

Ako ďalší menuje strach z autonómie žien. Ako vysvetľuje, historicky boli muži zvyknutí na predstavu ženy ako závislej od muža. Samostatná žena, ktorá rozhoduje o svojom živote, kariére či partnerovi, narúša tradičný model vzťahov a u niektorých mužov vyvoláva neistotu.

Marneros opisuje ženy ako bytosti, ktoré boli v mnohých kultúrach vnímané zároveň ako zdroj života, príťažlivosti aj nepredvídateľnosti. V mytológii, náboženstvách a literatúre nachádza množstvo obrazov ženy ako zvodkyne, pokušiteľky alebo nebezpečnej sily. Ako však tvrdí, tieto obrazy odrážajú skôr mužské obavy než skutočné vlastnosti žien.

Podľa autora sa tento strach počas stáročí upevňoval prostredníctvom náboženstva, filozofie, právnych systémov, spoločenských noriem, literatúry a umenia. Spoločne vytvárali obraz ženy ako niekoho, koho treba kontrolovať, čím sa strach prenášal z generácie na generáciu.

Vo svojej knihe bohato cituje z antických tragédií a komédií, najzásadnejších diel osvietenstva, z kníh významných filozofov a psychiatrov, ale aj z feministickej literatúry.

Marneros sa však nepovažuje za feministu, v knihe kritizuje *hyperfeminizmus*. Ako vysvetľuje, „nie som feminista, ak sa pod feminizmom myslí uprednostňovanie žien za každú cenu, pričom muži sú pritlačení k múru“.

Manosféra ako nebezpečný extrém

Aj mnohé postoje typické pre manosféru sú podľa Marnerosa prejavom gynekofóbie – nie nevyhnutne strachu zo žien ako jednotlivcov, ale ako rovnocenných aktérok v spoločnosti.

Podľa neho niektorí muži reagujú na rastúcu emancipáciu žien pocitmi straty spoločenského statusu, neistoty vo vlastnej mužskej identite, obáv z odmietnutia a frustrácie z meniacich sa partnerských vzťahov. Tieto emócie sa potom môžu pretaviť do ideológií, ktoré vysvetľujú osobné neúspechy mužov ako dôsledok údajnej nadvlády žien.

Internet podľa neho umožňuje ľuďom s podobnými frustráciami vytvárať komunity, ktoré vzájomne posilňujú negatívne presvedčenia, normalizujú nepriateľstvo k ženám a vytvárajú uzavretý výklad sveta založený na pocite ukrivdenosti. Manosféru vníma práve ako útočisko ukrivdených mužov.

Muži, ktorí nenávidia ženy, však podľa neho nemajú v spoločnosti zďaleka taký vplyv, aký dosiahli a stále dosahujú popierači rovnosti. „Inceli a ostatní nenávistníci žien sú síce potenciálne nebezpeční, ale nemajú takmer žiadny význam z hľadiska vývoja ženských práv. Nenávistník žien, mizogýn, môže zničiť ľudský život, ale nemôže zabrániť sociálno-politickému vývoju. Je to sociálno-politický trpaslík,“ tvrdí.

Namiesto boja proti týmto ukrivdených mužom by sme mali podľa neho otvorene hovoriť o mužských obavách, podporovať zdravú mužskú identitu, ktorá nie je založená na nadradenosti, a chápať rovnosť ako spoločný prospech, nie ako súťaž.

Fóbia sa lieči terapiou. Ako sa potom lieči gynekofóbia?

Oveľa väčší dosah na smerovanie spoločnosti majú podľa Marnerosa gynekofobici – popierači rovnosti. Gynekofóbia sa môže prejavovať rôzne – od paternalizmu („ženy treba chrániť“) až po otvorené nepriateľstvo voči rovnoprávnosti.

Za riešenie považuje kultúru vzájomného rešpektu („gynekofíliu“), v ktorej muži nevnímajú schopné a samostatné ženy ako ohrozenie.

Marneros nevolá po „víťazstve žien nad mužmi“, ale po prekonaní logiky dominancie. Tvrdí, že skutočná rovnosť bude možná až vtedy, keď muži prestanú vnímať emancipáciu žien ako ohrozenie vlastnej identity. Jeho ideálom je spoločnosť, v ktorej sú ženy rešpektované ako rovnocenné osobnosti a kde vzťahy medzi pohlaviami nie sú založené na strachu ani na nadvláde.

Ako tvrdí, mnohí muži vnímajú emancipáciu ako hru s nulovým súčtom – ak ženy získajú viac práv a príležitostí, muži musia niečo stratiť. On sa však snaží ukázať, že fungujúce partnerstvo založené na rovnosti prospieva obom stranám aj celej spoločnosti.

Ako sa teda dá „liečiť“ gynekofóbia?

Muži by mali podľa Marnerosa skúmať vlastné obavy z konkurencie, závislosti či straty statusu. Dôležité je v prvom rade uvedomenie si a pomenovanie týchto obáv. Ako vysvetľuje, kým sa tento strach neprizná a nepochopí, bude sa iba prejavovať novými formami odporu proti rovnosti.

Ďalej – ako pri každej inej fóbii – odporúča expozičnú terapiu, teda postupné vystavovanie sa tomu, čoho sa človek bojí. Povedzme xenofóbiu, teda strach z cudzincov, pomáha odbúravať priamy kontakt s nimi – ako s kolegami, susedmi, predavačmi v obchode. Mužom, ktorí majú strach zo ženskej rovnoprávnosti, by podľa neho rovnako pomohla skúsenosť s úspešnými ženami, ktoré sa presadili v „mužskom odvetví“ a pritom tým mužov nijako neohrozili.

Veľký význam pripisuje takzvaným paradigmatickým ženám. V jeho ponímaní ide o ženy, ktoré sa stávajú vzorovými postavami a svojím životom menia predstavy spoločnosti o tom, čo ženy môžu dosiahnuť.

Príkladom je Dorothea Christiane Erxleben, považovaná za prvú ženu v Nemecku, ktorá získala doktorát z medicíny. V roku 1754 úspešne promovala na univerzite v Halle po tom, čo jej Frederik II. Veľký udelil osobitné povolenie absolvovať skúšky. Predtým sa musela dlhé roky brániť predsudkom a odporu proti vzdelávaniu žien v medicíne.

Paradigmatické ženy podľa Marnerosa dokazujú, že tradičné predstavy o údajnej nižšej schopnosti žien nie sú podložené. Úspech jednotlivých žien vo vede, v politike, umení, podnikaní či vo verejnom živote spochybňuje stereotypy, ktoré patriarchálne kultúry vytvorili. Podľa autora sa spoločenské zmeny nedejú iba zákonmi, ale vďaka osobnostiam, ktoré ukážu nové možnosti. Významnou úlohou paradigmatických žien je aj to, že inšpirujú ďalšie ženy.

Marneros však zároveň upozorňuje, že práve takéto ženy často vyvolávajú najsilnejšie negatívne reakcie. Ak je jadrom problému mužský strach zo straty výsad, potom úspešné ženy tento strach zosilňujú. Preto bývajú vystavené silnejšej kritike, zosmiešňovaniu alebo nepriateľstvu než porovnateľne úspešní muži.

Rovnoprávnosť môžeme presadiť len spolu

Nie všetci odborníci a odborníčky by nevyhnutne súhlasili s Marnerosovým záverom, že rozhodujúcou príčinou diskriminácie žien je predovšetkým mužský strach. Existujú aj iné vysvetlenia založené na ekonomických, sociologických či evolučných faktoroch.

Marnerosovu knihu možno vnímať ako jeho interpretáciu, ktorá predstavuje jeho vlastný pohľad na dejiny vzťahov medzi pohlaviami.

V závere je možno až nečakane optimistický. Dnešok vníma ako obdobie definitívneho odbúravania gynekofóbie – ukončenia popierania rovnosti a upevnenia rovnoprávnosti. „Povedané heslovito: je to obdobie najprv slabnúcich, potom chorľavejúcich a čiastočne už odumretých posilňovačov gynekofóbie," píše.

Je pravda, že keď si dnes čítame napríklad spomínané Schopenhauerove výroky o ženách, pripadajú nám už dávno prekonané a dokonca až smiešne.

V otázke rovnoprávnosti sme za posledných 100 rokov naozaj pokročili. No aj podľa Marnerosa zostávajú miesta, kde ešte je čo naprávať. „Najsubtílnejšie znevýhodňovanie dnešnej ženy sa dokonca zaobíde bez úradného šimľa. Nie je nariadené z úradnej moci, sídli v ľudských hlavách. V hlavách mužov a paradoxne aj podaktorých žien," píše Marneros.

Slovníkom psychiatra však zároveň dodáva, že prognóza je priaznivá. „Mnohé nasvedčuje tomu, že vec bude úspešne pokračovať. A dobre dopadne. Pre ženu aj pre muža."

Dosiahnuť rešpektujúcu gynekofílnu spoločnosť, teda takú, kde sú ženy rovnoprávne s mužmi, podľa neho môžeme len jedným spôsobom. „Môže to byť len výsledok vzájomného rešpektujúceho postoja ženy a muža – spoločného postoja," tvrdí.

A kedy budeme vedieť, že sme v tom uspeli?

Keď viac žien dorazí na ten pomyselný vrchol.

Keď ženy nebudú musieť čeliť nielen diskriminačným pravidlám, ale ani neviditeľným prekážkam vo vlastnej hlave.

A keď recenziu na podobnú knihu napíše muž.